

Maraş'tan Belleğimde ve Ruhumda Kalanlar

Gülşah Özşirin

Tarih 06.02.2023. Telefonuma ardı ardına gelen mesaj seslerine uyandım, psikososyal destek ekibinden arkadaşlarımın yazışmalarını okuyorum, şaşkın uykulu gözlerle, depremin şiddeti, yıkım, neler olduğuna dair bir sürü düşünceler ardı ardına sıralanıyordu. Ülkece yüreklerimiz ağırlaşmıştı, korkmuştum, kalbim çok hızlı çarpıyordu, okula oğlumu bırakırken zorlandım. İş yerinde tüm gün donmuş durumdaydım; psikososyal destek çalışanı olarak bölgedeki insanlar için şimdi ne yapmam gerektiğine dair düşüncelerim sıralanırken 'gönüllü olmak' ile ilgili mesajlar gelir gelmez adımı yazdırıp ailemi aradım, tedirgin oldular "Seni koruyamayız, çok uzak, sen sonra git, orada su bile yok, nasıl yaşarsın" itirazları geldi. Etrafımdan gelen felaket senaryolarının içinde, gerekli hazırlıklar için 2019 yılında psikososyal destek ile ilgili bize verilen kitapların okumalarına

başlamıştım bile. İş yerinde senkronize olamıyor; yaptığım işlere odaklanamıyordum, çünkü orada olmalıydım; bir an önce gitmeliydim, aceleciydim. Yalnız değildim de. Pek çok kişi beni arayıp "atlayıp gidelim, ne var ise yapar bir işin ucundan tutarız" diyordu. Fevri davranışlarla yapılacak bir sürü hatanın farkında bile değildim o an. Aynı akşam online eğitimimizde taşlar yerine oturdu, çünkü tecrübeli olan hocalarımızı dinlediğimde aceleci yaklaşmamın olumsuz yönlerini fark ettim. Robin Hood değildim; Marvel kahramanı hiç değildim, önce kendimi stabilize etmem gerektiğini ve sabırla gideceğim günün organize edilmesini beklemem gerektiğini, kendi gücümü toplamadan bölgeye gitmemin ek bir yük bindireceğini 'Kahramanlık sendromuna girmeyin!' 'Bu kişiler büyük bir felaketten çıkmış güçlü kişiler!' cümlelerinden sonra anlamıştım. Çanta hazırlığı EYVAH! Listede

su, 72 saatlik yemeğinizi yanınıza alın yazıyordu. ‘Ben 3 günde ne yerim ve bir insanın ihtiyaçları nelerdir?’ bu soruların cevaplarını bilmediğimi fark ettim. 2020’de Elâzığ görevine giderken listede bunlar yoktu. 4. Seviye bir afetin boyutu yüzüme çarpmıştı. Daha kendi ihtiyaçlarım için organize olamazken afet alanında nasıl verimli olacaktım acaba? Sevgili eğitmenimizin ‘Eşek gibi taşırım, paşa gibi yaşarım.’ sözleri ile oğlumun kocaman hokey çantası gözüme ilişti. Hem sırtta taşınyordu hem tekerlekliydi hem de listemizdeki çanta tanımına tam olarak uyuyordu.

Gelelim eşya yerleştirmeye dair pratik tekniklerime. Okuyacak herkese önerim: eski eşyalarınızı, kullan at şeklinde belirlediğiniz delik çoraplarınız (!) iç çamaşırı, eski yastığınız, battaniyeniz vs hepsini ayırın, vakum poşetlere koyup valize yerleştirebilirsiniz, giderken valizimde yer tasarrufu, dönüşte pek çoğunu attığım içinde yük tasarrufu yaptım. Granola, süt, konserve ve atıştırmalıklarımı patlama ihtimaline karşı minik plastik kutulara yerleştirdim, dönüşte kutuları da kaldığım okulda bıraktım. Koli bandı, düdük, kibrit, kuru şampuan, çakmak, güneş enerjisi ile çalışan şarj aletimi de ekledim, eşyaları rulo yaparak koymak da yer tasarrufu, daha az kırışması sebebiyle işlevseldi. 11 Şubat 2023 günü haber geldi, Maraş’a gidecektim. Bölgenin hava koşullarını gün gün, saat saat takip ettim, öğlen nasıl, gece nasıl? Çantama koyacaklarım daha net şekillendi. Şapka boyunluk eldiven kayak içlikleri... Ve bölgede daha önce yaşamış birisinin önerisi ile işime ne yarayacak güneş kremi diye düşünerek çantama attığım minik tüp ilk gün çadırkent alanından döndüğümüzde ayazdan yanan yüzlerimize şifa olacaktı! Tecrübeler kulak asmak lazımmiş ☺

11 Şubat gecesi eşimin de yardımı ile uyku tulumum, çantam, tüm eşyalarım hazırды, gitmeden okumalar yapmak için gönderilen notları, slaytları incelemeye devam ediyordum. Ön hazırlıklar, öncesinde verilen eğitimler nasıl işime yarayacaktı sahada henüz bilmiyordum. Gün ve saat geçtikçe bedenimden kuvvetli hislerin çıktığını, stres yaşadığımı fark ettim; her an aranabilirdim. Uçağı

kaçırdığıma dair rüyalar görüp uyanıp telefonuma bakıyordum, ekibimiz belirlenmişti, hepimizin numarası birbirimizde mevcuttu, mesajlaşıp birbirimizi birimiz haber alırsak diğerini uçak saati için arayacağına dair teyitleşip daha tanışmadan çalışana destek mekanizmamızı başlatmıştık bile.

Pazar gecesi yarın uçuş var ama saat belli değil hazır olun denildi. Yine kalp güm güm... Pazartesi sabah saat 09:30 'Gülşah Hocam 12:00'ye Sabiha Gökçen Havalimanında olun.' telefonu ile evin içinde hızlı organize olan ailemin desteği ile 10:00 da yoldaydık. Havalimanına vardığımda intikal sefer peronuna ulaştım ve orada psikososyal destek ekibinden arkadaşlarımı, acil sağlık hizmetleri, AFAD, UMKE vb ekipleri gördüğümde aklımdaki şeydu: olağanüstü şeyler yaşandığında paylaşılmış gönüllülük ile bir araya gelmek kişiyi canlı hissettiriyordu. Tüm olumsuz düşüncelerimin yoğunluğu uçağa bindiğimizde 10 seviyelerinden 2 ye düşmüştü bile... Hostesler bizlere karşı son derece nazikti, pilotumuz tüm gönüllülere teşekkür ediyordu, uyuyup uyandığımda fazladan birer sandviç ve meyve suyu bile bırakılmıştı çantamın yanına, anladım ki gönüllü olduğunuzda sizler için de gönüllü olan birileri muhakkak çıkıyordu.

Maraş Havalimanı'na indiğimizde etraftaki askeri uçakların yoğunluğunu, birçok alandan gönüllü

ekiplerin sahada olduğunu gördüm ve havalimanının bir köşesine yığılan suları gördüğümde "sahada suyun olmasına" sevineceğimi hiç düşünmezdim, pet şişelere dikkat kesilmiştim, algımın ihtiyaçlar basamağına kadar gerilediğini o an fark ettim. Havalimanının içine doğru ilerledik, tuvalete gitmek için ilerlediğimizde yıkımın boyutu ile ilk yüzleşme anımızdı, asma tavanlar yerdeydi, fayanslar etrafa saçılmış her yer toz içindeydi, bazı kapılar açılıp kapanma özelliğini kaybetmişti; o kapıdan geçmeyin deniliyordu. Tuvaletten çıkan bir kız çocuğu arkadaşımın üzerindeki kırmızı montu fark edip "siz ne için buradasınız?" diye sordu, arkadaşım açıklamasını yaparken, kız çocuğu sözünü kesti ve "bizi eski halimize geri döndürebilecek misiniz, içimizden tüm bunları alabilecek misiniz?" dedi hepimiz birbirimize baktık. "Benim hayatımı yargılamadan önce, benim ayakkabılarımı giy, benim geçtiğim sokaklardan geç, hüznü, acıyı tat, benim takıldığım taşlara takıl beni ancak bundan sonra anlayabilirsin." Yüreğine sağlık çocuk, sözlerinle kendimle yüzleştim... Kendi duygularımı ne kadar bastırırsam o kadar faydalı olacağıma dair bir inanca bürünmüştüm. Kendi içimdekileri, rollerimi, duygularımı havalimanının o kısmına asıp kendimi o an otomatik pilota aldığımı döndüğüm zaman fark edecektim.

Havalimanından bizi İl Sağlık Müdürlüğünden bir şoför arkadaş alıp 112 Komuta Merkezindeki Dulkadiroğulları İlçe Sağlık Müdürlüğüne getirdi. İlçe Sağlık Müdürü ile görüştüğümüzde yerlerimiz, çalışma koşullarımız belirsizdi, siz biraz bekleyin denildiği için bahçeye çıkıp sıcak çay & çorba çadırına girdik, etrafı izliyordum, sağlıkçılardan çadıra giren birkaç tanesi günlerdir kıyafetlerini değiştiremediğini, afet günü çıktığı şekli ile durduğunu, diğeri ise dün üzerine bulduğu bir mont için olan sevincini anlatıyordu, ilçe sağlık müdürlüğünde kalıyorlardı. Evleri bir tuğla, demir yığınına dönüşmüş; okullar, hastaneler, kamu kurumlarının çoğu afetzede çalışanların evi olmuştu. Evler akla uygun yapılmadığında, evler bizi ne yapıyorsa o oluyorduk.

Müdür Bey bizleri yanına çağırdığında saat 15:00'i geçmişti ve görev yerlerimiz bir sonraki gün belli olacaktı. Müdürün bizlerle konuşurken yorgun gözleri dikkatimi çekti, hocam biz afetzede çalışanlar ile çalışana destek bile yapabiliriz şu an dedim, evet mesela bana yapabilirsiniz ben yaşadıklarımın etkisinden halen çıkamadım dedi. Anlatmaya başladı, deprem sırasında 2 aylık ikiz bebekleri, 6 yaşındaki kızı, eşi ve kayınvalidesi ile evde olduklarını sarsıntı başladığında sadece

eşine sarılabildiğini beşiğinde yatan ikizlerini kucasına almak istediğini ama sarsıntıdan evde yürüyemediğini, “tüm ailemi nasıl kucaklayıp aşağıya indirebilirim?” sorularının onu nasıl zorladığını, sarsıntının bitiminde evinin kapısına yöneldiğini ama kapının bir türlü açılmadığını anahtarların hepsini denediğini kapıyı kanırtmaya çabaladığını, en son işyerinden arkadaşlarının yardımı geldiğini kapıyı açtıkları ve toparlanıp çıkmaya çalıştıkları anda yaşanan ikinci depreme yakalandıklarından ailesini güvenli bir bölgeye taşımak için Kayseri yolunda atlattıkları kaza risklerinden, kızının kaygı sebebiyle kusmasından, arabada yakıtın bitmeye yakın olması sebebiyle 2 aylık bebeklerinin donma ihtimalini düşündüğünde yaşadığı çaresizlik duygusunu öyle anlattı ki, depremin yarattığı kolektif şoku iliklerimize kadar hissettik. Yaşadıklarından sonra kendisini ve ailesini Adana'daki ailesinin köy evinde güvenli alana taşıdıktan sonra gece uyuyabildiğini ve uyandığı anda güvende olduklarını bilmenin huzurundan uzun uzun bahsetti.

Güvenli alan, aile, stres, şok, deprem, kaza, kapı, anahtar, çocuklar... Kavramlar kafamda sıralanıyordu. Tüm olanları anlatırken afetzede İlçe Sağlık Müdürümüzün önünde bulunan bir sürü anahtara yaklaşımı dikkatimi çekti, bu süre zarfında

yaklaşık 20 anahtarı birbirine bantla bağlayıp hepsini düzenledikten sonra bizimle göz kontağı kurdu, kapıyı açmaya çabalarken kullandığı anahtar metaforu ile olan bağlantısı düşündürücüydü. Sizleri ilçe sağııkta misafir edelim dedi, bizler size yük olmayalım okula geçelim, orada kalırız dedik ve araç ile okula doğru yola çıktık. Yolda hepimiz yıkılan evleri, çok katlı olmasına rağmen camı dahi kırılmayan binaları, çadır kentleri, toz bulutunu, vinç makinelerini, itfaiye araçlarını izleyerek okula geldik. Okul güvenli miydi? Çadırda mı kalmalıydık? soruları ile okul müdürü Mustafa Hocamızın karşısındaıydık, bizi 2. katta bulunan bir sınıfa doğru götürdü. Sınıfa girdiğimizde tüm tavan yere düşmüş, sınıf toz içindeydi, AFAD'dan gelen yer yataklarını sermeden önce sınıfı temizlemek için okulda kalan bir aileden süpürge almaya gittim. İçeride tatlı bir teyze ve amca vardı, gerginlerdi, kendimi tanıttım. Sonra teyze çok üzgün olduğunu yerdeki yataкта yorganın altında yatan oğlunun depresyon gününden beri yemek yemediğini söyledi, yanına yaklaşp ismini söyledim, “merhaba..., misafire bir merhaba denir di mi?” dedim “ben önemsizim, bu Maraş’tan çok uzaklara kaçmak istiyorum yaşasam ne önemi var ki...” dedi. “Şu sınıfı bir temizleyelim, sonra yanına geleceğiz” dedim.

Sınıfı toparlayıp AFAD yataklarını yere serdikten sonra psikolog arkadaşım Ömer ile durumu paylaştım. Akşam yemeğine onun yataktan kalkması ve bize katılmasına teşvik etmeye çabaladık, Ömer tüm görev süresince Şemsettin ile satranç oynayarak, kimi zaman sadece yürüyüşe çıkarak onunla ilişki kurdu, sonrasında bizimle kahve içti, bizimle yemek yedi. Son gün biz giderken odasına girişimizi bir dizideki kurtarıcı rolüne benzettiğinde psikososyal desteğin gerekliliğini, ruhunu bize hissettirdiğın için sonsuz teşekkürler Şemsettin. Misafirperver yaklaşımı ile kaldığımız zaman boyunca bize Mahmut Hoca ruhunu yaşatan Şehit Öğretmen Tebernuş Özler Ortaokulu Müdürüne çok teşekkür ederim. Hocam her sabah sıcak çorbamızı bize servis edip her akşam görevden geldiğimizde “aç mısınız?” diye sorarak bizim bu okula olan bağımızı arttırdın, çocukken okul bizim evimiz şiirlerini okuduğumda anlam veremezdim, okul nasıl ev olurdu ki? Özellikle afetlerde okullar ev olurmuş.

İlk gece 2-3 saat uyuyabildim, sürekli uykumda kendimi kontrol ederken sabah oldu ve çalışma alanlarımız belli oldu, sosyal hizmet uzmanı arkadaşım ile Batıpark Çadırkentine verilmiştik. Araç bizi sahaya bıraktı. Bir gün öncesinden çalışma arkadaşım Hasan alana hakimdi, depolar çadırlar hepsini bana anlattı. Halk sağıığı uzmanımız ile tanıştırdı. Bizim çadırkentte MEB çok aktifti, buradaki öğretmenler ailelerini güvenli alanlara yerleştirdikten sonra Maraş’a geri gelmişler. Maraş’ı kimse terk etmemişti. Kendi iyiliğimden gücenmişim

fedakarlıkları karşısında. İlk gün görevimiz tüm çadırların listelerini çıkartmak olmuştu, listelerimizi akşama kadar oluşturduk, ne kadar çok çocuğumuz vardı, 4 yatalak hastamız, engellilerimiz, kalp hastası çocuklarımız, gebelerimiz, lohusalarımız yüksek riskli gruplarımızı belirlemiştik. Her çadıra girdiğimizde başka bir dünyaya dahil oluyorduk. Bir gebemiz deprem gününden beri bebeğinin hareketlerini hissetmediğini söyledi, çadıra girip onu dinlemek istedim, sadece dinledim, o anlattı ben dinledim, kırılan fay hattındaki enerjinin 120 saniye içinde yarattığı dehşet hepimizin üzerine yapışmıştı. Gebeye çıkarken sıcak bir kucaklama yaparak “Yaşadıklarının dehşetini hayal bile edemiyorum, tek yapabildiğim burada sana sarılıp yanında olduğumu sana biraz da olsa hissettirebilmek.” dedim.

Ertesi gün halk sağlığı uzmanımız ile tansiyon ölçümüne gittiğimizde gebemiz sevinçle bebeğinin hareketlerini gece hissettiğini söyledi. Eğitimlerde “sadece dinleyerek neyi başarabiliriz?” diye düşünmüştüm, sorunun cevabını almıştım. Depoda ihtiyaçları temin ederken düşürdüğüm bir çuvalda yazan “Kız Çocuk Kefen” yazısını okumuş olmanın verdiği acının tarifi güç. O an disosiyatif bir savunma haline geçtiğimi hatırlıyorum.

Çocuklar ile yaptığımız çalışmalarda aslan, ördek, taş, güneş, ev ve AFAD çadırlarını çizdiklerini

gözlemledim. Çocuklar yetişkinlerden çok daha hızlı toparlanmaya, güçlenmeye çabalıyorlardı. Sebep sinir sistemlerinin tazeliği miydi? Çocuklar oyunla kendilerini iyileştirme mekanizmasını çok iyi kullanıyorlardı, oyunlarından yaşadıkları okunabiliyordu. Bir kız çocuğu etkinlik masamızın yanına geldi ve bana bir aslan peluşun kalbinin tam ortasına taş yerleştirilmiş şekilde sana hediye getirdim dedi. Hediyesi ile güçlenmeye çabalarken yüreğine oturan taşı işaret ediyordu bu güzel çocuk. Resimlerde taşlar yağıyordu insanların başlarına, güneşler vardı renk renk, annelerin duygu durumlarındaki değişimlerini annelerini kaybetme korkularını yansıtıyorlardı, ördekler hep sırayı takip ediyordu çünkü yemek, kıyafet, su vs her şeyi sıraya girerek alıyorlardı. Yeni çadırlarını anlamlandırmaya çabalıyorlardı resimlerinde... Kalenin kenarında ağlara sıkışmış olduğunu düşündüğümüz bir çocuğu sosyal hizmet uzmanı arkadaşım çıkarmak istedi, kız çocuğu bağırarak “Hayır kurtarma beni ben buraya sıkıştım, çıkamıyorum.” dedi. Sıkışma oyunu ile depremde sıkışan insanlara, betonlara, eşyalara dair sorgularını bir yere koymaya çabalıyordu kendi içinde. Bir kız çocuğu sürekli bana çeşit çeşit Maraş dondurmaları yaptı. Bizi anlamlandırmaya, bir yere koymaya çabalarken, misafirleri olarak görüyorlardı. Misafire ne ikram edilir Maraş dondurması... Bir çocuğun yüreğinde ve oyununda ne güzel ağırlanmıştım.

Aç kalma kaygılarının paralelinde çocuklar sürekli pişirme oyunları oynuyorlardı, yaptıkları Maraş çörekleri ile karnımız epeyce doydu. Çocuklarda özellikle kusma, alt kaçırma ve kabızlık sorunlarının olması dikkat çekiciydi. Bir çocuk çadır kentin dışına çıktığı anda kusma semptomu başlıyor, çadırına geri döndüğünde kusma kesiliyordu. 28 haftalık bir gebemiz depremin olduğu günden beri tualete çıkamıyordu. Sindirilemeyen duygular sindirim sistemimizi etkiler miydi (?)

Çadır ihtiyaç tespiti için gittiğimiz bir çadırda küçük bir kız sürekli parmağındaki minik yarasını gösteriyordu, belli ki dışarıdan önemsiz görünen yarası ile kimse ilgilenmemişti, cüzdanımdan çıkardığım çocuk yara bandını parmağına yapıştırdım, kahramanı çok sevdi, diğer çocuklara gösteriyor ve “Bakııııııı yaram kapandı, hem de Pırıl çizgi filminin bandını sardılar gördün mü?” diyordu. Küçük bir banda ancak bu kadar sevinilebilirdi.

Çocuklar oyun çadırlarına sürekli taş taşıyorlardı, oyuncakların içine dışına taşları döküp döküp oyun oynuyorlardı, başlarına gelen bu felaketteki taşları yerlerine oturtmaya çabalıyorlardı. Akut dönemde hayalini kurduğumuz gibi değil, ortamın gerektirdiği gibi hareket edilmesi gerekiyordu. Çadırlarımızın ihtiyaçlarını belirleyip günümüzün çoğunu depoda geçirdiğimiz de oldu, çocuklarla akşama kadar halı sahada top oynadığımız günler de. Tüm gün aşlamaya destek olmak için aşı TIR'ının içinde çadır kentten çadır kente taşındığımız da akşam okula geldiğimizde huzurevinde yer kalmadığı için gelen yaşlı teyzeleri okula taşıdığımız da.

Okulda bizlerle kalan afetzede çalışanlara da psikososyal desteğe devam ediyorduk ve tabii kendi aramızdaki çalışana destek kusursuzdu, grup olarak birbirimizi hızlıca tahlil edip planlama yapabiliyorduk, hatta son günümüzde dönüş uçak biletlerimiz belirsizdi, bizler bir yemek dağıtımına ekip olarak destek verdik, Azerbaycan Köüllüleri ile bizler yan yanaydık ☺ Yemek dağıtımında “çok koymayın arkamızdan gelene de kalsın”... sözünü ne kadar sık duymuştum. Ayakta kalmayı başarmış bu güçlü ve dirençli kişiliklerin, güzel yüreklerin karşısında saygı ile eğiliyorum.

Yemek dağıtımını bittiğinde Maraş'ın merkezine doğru yürümeye karar verdik, yıkılan evler, çöken duvarlar ürpertici olsa da yaşam devam ediyordu, üzerimizdeki montlarda yazan psikososyal yazısını merak edenlerden soranlara psikososyal destek veriyordu arkadaşlarım, hatta bir evin çok sağlam olmamasına rağmen Ömer arkadaşımız o eve girdi ve geceleri uyku problemi yaşayan, eşi olmadan tuvalete bile gidemeyen bir anneye destek verdi, biz ise kapıda annenin bebeği ile ilgilendik. Kendimi bu kadar bukalemun hissettiğim bir dönemim olmamıştı, herkes mesleğinin gerekliliği kadar her anın gerekliliğine göre de hareket ediyordu. Bu grubun en büyük özelliği birbirini iyi tutmuş olmasıydı.

Uçak saati belli olup uçağa binene dek tam olarak anlayamamıştım olanı biteni. Uçakta duygu karmaşası yaşamaya başladım, yarın ne yapacaktım, çadır kent yoktu üzülmüştüm, ailemi görecektim olmanın sevinci, keşke şuna da zamanım olsaydı bunu da yapabilseydim vb gibi düşüncelerin arasında, kendimi kırmızı ışıktaki zorla duran araba gibi duygularımın arasında patinaj yaparken buldum. Uçaktan indim ve etrafıma bakındım oğlum ve eşimi gördüğümde flash patlar gibi oldu evet görevim bitmişti, oğluma sarılmak ve kokusu paha biçilmezdi. Eve geldiğimde evim ile ilgili algılarımın da değiştiğini fark ettim. Evim eskisine göre çok büyüktü, yatağım vardı, banyo, bana ait alanlar vardı, evde çok yavaş adımlarla yürüyerek evimi sindirmeye çalıştım, ailemle yemek masasında yemek yiyebiliyor olmanın tarifsiz mutluluğunu keşfettim, ilk gece deliksiz uyumuştum. Sabah kalktığımda o eski güçlü yapımın yavaşça rafa kalktığını, kendi iyilik halimden gücendiğimi fark ediyordum. Duygularımı uzun süre bastırmamın sonucu ciddi kas ağrıları hissetmeye başladım. Sonuç serum, vitamin ve kas gevşetici takviyeleri ile 3 gün deliksiz uyku...

Maraş'ta yaşadıklarım, anılarım, duygularım, kazandıklarım, kaybettiklerim kalbimde hep serin ve taze kalacak. Sevmek filinden sonra dünyanın en güzel fiilinin yardım etmek olduğunu eğer bir psikososyal destek ekibinin üyesi iseniz sonuna kadar tecrübe edersiniz. Sevgiyle kalın...